

Bölüm 9

KARŞILANMAMIŞ AİLE PLANLAMASI İHTİYACI VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

Merve SEZER YILDIZ¹
Nebahat ÖZERDOĞAN²

GİRİŞ

Aile planlaması için karşılanmamış ihtiyaç tanımı 1960'lardan beri sürekli geliştirilip, güncellenmektedir. Araştırmacılar; doğum kontrolü hakkındaki bilgi, tutum ve uygulamaların incelendiği ilk araştırmalarda bazı kadınların üreme niyetleri ve doğum kontrol davranışları arasında bir "boşluk" olduğunu gözlemlemişlerdir. İlk zamanlarda kullanılan "boşluk" teriminin yerini 70'lerin sonlarında "karşılanmayan ihtiyaç" terimi almıştır. "Karşılanmayan ihtiyaç" teriminin içeriği, yirminci yüzyılın son otuz yılı boyunca belirli iyileştirme ve güncelleştirmelerden geçerek günümüzde, aile planlaması programlarını değerlendirmek için pratik bir ölçüt haline gelmiştir^(1,2). Günümüzde Türkiye ve Dünyada yapılan Nüfus ve Sağlık Araştırmaları'nda "karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı" Bradley ve ark. tarafından 2012'de revize edilen tanım kullanılarak belirlenmektedir⁽³⁾. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nın 2013 ve 2018 yılındaki uygulamalarında da karşılanmamış aile planlamasının belirlenmesinde bu tanım kullanılmıştır^(4,5).

Bradley ve ark. tarafından geliştirilen tanıma göre; gebe veya postpartum amenoreik dönemde olmayan, bir sonraki hamileliğini ertelemek isteyen (doğumların arasını açma ihtiyacı) veya daha fazla çocuk istemeyen (doğurganlığı sonlandırma ihtiyacı) üreme yeteneğine sahip halen evli olan kadınların karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı olduğu varsayılır. Ayrıca hamile kadınlar, mevcut gebeliğini daha sonraki bir zamanda istemiş veya hiç istememişse, bu kadınların doğumların arasını açmak veya doğurganlığını sonlandırmak için karşılanmamış aile planlaması ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, postpartum amenoreik kadınlar da eğer son iki yıl içindeki doğumlarını istememiş veya daha sonra istemişlerse, bu durum da karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı kapsamında değerlendirilmektedir. Gelecekte başka bir çocuk daha isteyip istemediği

¹ Uzm.Ebe, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Doktora, mervesezer55@gmail.com

² Prof.Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, ozerdogannebahat@gmail.com.

Erkeklerin aile planlamasının kadın sağlığını iyileştirebileceğini ve ailenin ekonomik istikrarı için hayati derecede önemli olduğunu algılaması ve modern kontraseptifleri kullanmanın daha doğru olduğu gerçeğini kabul etmesi önemlidir. Özellikle kırsal bölgelerdeki kadınların karşılanmamış aile planlaması ihtiyacının daha yüksek olduğu düşünüldüğünde bu bölgelerde yaşayan erkeklerin de aile planlaması hizmetlerine erişimi sağlanmalı ve onlara da eş katımlı danışmanlık hizmeti verilmelidir.

Ayrıca çalışma sonuçları kadınların aile planlaması yöntemlerine ilişkin sağlık endişeleri yaşadığını göstermektedir. Ebeler ve diğer sağlık profesyonelleri bu endişeleri gidermeye yönelik kadınlara etkili bir eğitim ve danışmanlık hizmeti sunmalıdır. Dini inanışla ilgili engellerin konu ile ilgili uzmanlar tarafından açıklığa kavuşturularak toplumun bilgilendirilmesi de karşılanmamış aile planlaması ihtiyacının azaltılmasında önemli bir müdahale alanı olarak görünmektedir.

KAYNAKÇA

1. Ergöçmen BA & Bozbeyoğlu AÇ. An alternative approach to measure unmet need for family planning in Turkey. *Turkish Journal of Population Studies*, 2005; 27, 3-16.
2. Bradley SE & Casterline JB. Understanding unmet need: history, theory, and measurement. *Studies in Family Planning*, 2014; 45 (2): 123-150. Doi: 10.1111/j.1728-4465.2014.00381.x
3. Bradley SEK, Croft TN, Fishel JD et. al. (2020). *Revising Unmet Need for Family Planning*. (05/04/2015 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Sarah_Bradley7/publication/263424553_Revising_Unmet_Need_for_Family_Planning/links/0deec53ac6c6ab4c0c000000.pdf adresinden ulaşılmıştır).
4. TNSA (2013). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013*. (12/04/2020 tarihinde http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf adresinden ulaşılmıştır).
5. TNSA (2018). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018*. (16/12/2020 tarihinde http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/sonuclar_sunum.pdf adresinden ulaşılmıştır).
6. Asif MF & Pervaiz Z. Socio-demographic determinants of unmet need for family planning among married women in Pakistan. *BMC Public Health*, 2019; 19 (1), 1-8. Doi: 10.1186/s12889-019-7487-5
7. World Health Organization-WHO (2020). *Sexual and reproductive health-Unmet need for family planning*. (15.04.2020 tarihinde] https://www.who.int/reproductivehealth/topics/family_planning/unmet_need_fp/en/ adresinden ulaşılmıştır).
8. United Nations (2015). *Department of Economic and Social Affairs Population*. (3.04.2020 tarihinde <https://www.un.org/en/development/desa/population/theme/family-planning/index.asp> adresinden ulaşılmıştır).
9. World Health Organization-WHO (2020). *Family planning/Contraception*. (15.04.2020 tarihinde <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/family-planning-contraception> adresinden ulaşılmıştır).
10. Genet E, Abeje G & Ejigu T. Determinants of unmet need for family planning among currently married women in Dangila town administration, Awi Zone, Amhara regional state; A cross sectional study. *Reprod Health*, 2015; 12 (42), 1-5. Doi: 10.1186/s12978-015-0038-3
11. United Nations (2019). *Contraceptive Use by Method*. (7.04.2020 tarihinde <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/family/ContraceptiveUseByMethodDataBooklet2019.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

12. Cahill N, Sonneveldt E, Stover J, et al. Modern contraceptive use, unmet need, and demand satisfied among women of reproductive age who are married or in a union in the focus countries of the family planning 2020 initiative: a systematic analysis using the family planning estimation tool. *The Lancet*, 2018; 391 (3), 870-882. Doi: 10.1016/S0140-6736(17)33104-5
13. Sinai I, Omoluabi E, Jimoh A, et al. Unmet need for family planning and barriers to contraceptive use in Kaduna, Nigeria: Culture, myths and perceptions. *Culture, Health & Sexuality*, 2019; 22 (11), 1253-1268. Doi: 10.1080/13691058.2019.1672894
14. Nazir S, Mittal A, Anand B, et al. Determinants of unmet need for family planning in a developing country: An observational cross sectional study. *Natl J Community Med*, 2015; 6 (1), 86-91.
15. Ozdemir R, Cevik C & Ciceklioglu M. Unmet needs for family planning among married women aged 15-49 years living in two settlements with different socioeconomic and cultural characteristics: a cross-sectional study from Karabuk Province in Turkey. *Rural and Remote Health*, 2019; 19(3), 1-9. Doi: 10.22605 / rrh5125
16. Khalil SN, Alzahrani MM & Siddiqui AF. Unmet need and demand for family planning among married women of Abha, Aseer Region in Saudi Arabia. *Middle East Fertil Soc J*, 2018; 23 (1), 31-36. Doi: 1016/j.mefs.2017.07.004
17. Wulifan JK, Brenner S, Jahn A, et al. A scoping review on determinants of unmet need for family planning among women of reproductive age in low and middle income countries. *BMC Women's Health*, 2015; 16 (2), 2-15. Doi: 10.1186/s12905-015-0281-3
18. Solomon T, Nigatu M, Gebrehiwot TT, et al. Unmet need for family planning and associated factors among currently married reproductive age women in Tiro Afeta District, South West Ethiopia, 2017: cross-sectional study. *BMC Women's Health*, 2019; 19 (170), 1-9. Doi: 10.1186/s12905-019-0872-5
19. Kumar A & Singh A. Trends and determinants of unmet need for family planning in Bihar (India): evidence from National Family Health Surveys. *AASoci*, 2013; 3 (2), 157-163. Doi: 10.4236/aasoci.2013.32021
20. Pasha O, Goudar SS, Patel A, et al. Postpartum contraceptive use and unmet need for family planning in five low-income countries. *Reprod Health*, 2015; 12 (2), 2-7. Doi: 10.1186/1742-4755-12-S2-S11
21. Sultan MK, Bakr I, Ismail NA, et al. Prevalence of unmet contraceptive need among Egyptian women: a community-based study. *J Prev Med Hyg*, 2010; 51, 62-66.